

СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

УДК 338.1:658.1

<https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2020.4.29>

Ю.О. ДЖЕРЕЛЮК

Херсонський національний технічний університет

ORCID: 0000-0002-2213-8444

**ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНА СТІЙКІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ВИМІРУ
АНТИКРИЗОВОЇ СТІЙКОСТІ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

У статті на основі аналізу і систематизації досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, присвячених фінансовій стійкості підприємства, сформовано систему коефіцієнтів, яка всебічно характеризує рівень фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості туристичних підприємств. Наведено підсумкову оцінку рівня забезпечення фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості туристичних підприємств. Зазначено, що при побудові аналітичної шкали ідентифікації рівнів складових забезпечення фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості туристичних підприємств доцільно врахувати числові характеристики: середнє вибіркове та середньоквадратичне відхилення, що дозволить робити аргументовані висновки щодо ступеня проблемності ситуації та позиціонування підприємства на аналітичній шкалі рівнів забезпечення у широкому часовому діапазоні. Наведено профілі максимальних та мінімальних значень рівня складових забезпечення внутрішньої антикризової стійкості туристичних підприємств. Зазначено, що аналіз динаміки зміни профілів максимальних та мінімальних значень рівня складових забезпечення антикризової стійкості туристичних підприємств допомагає відобразити сильні та слабкі сторони забезпечення антикризової стійкості. Сформовано прогнозні моделі показників рівня забезпечення фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості туристичних підприємств. Зроблено акцент на важливості визначення пріоритетних заходів підвищення рівня фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості туристичних підприємств з урахуванням накреслених тактичних цілей, управлінської інтуїції, набутого практичного досвіду керівників та наявних ресурсів.

Ключові слова: антикризова стійкість підприємства, фінансово-інвестиційна складова, туристичне підприємство, система показників, оцінка, прогнозна модель, профіль значень.

Ю. А. ДЖЕРЕЛЮК

Херсонский национальный технический университет

ORCID: 0000-0002-2213-8444

**ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІОННА УСТОЙЧИВОСТЬ КАК
СОСТАВЛЯЮЩАЯ ИЗМЕРЕНИЯ АНТИКРИЗИСНОЙ УСТОЙЧИВОСТИ
ТУРИСТИЧЕСКОГО ПРЕДПРИЯТИЯ**

В статье на основе анализа и систематизации исследований отечественных и зарубежных ученых-экономистов, посвященных финансовой устойчивости предприятия, сформирована система коэффициентов, которая всесторонне характеризует уровень финансово-инвестиционной составляющей антикризисной устойчивости туристических предприятий. Приведена итоговая оценка уровня обеспечения финансово-инвестиционной составляющей антикризисной устойчивости туристических предприятий. Отмечено, что при построении аналитической шкалы идентификации уровней обеспечения финансово-инвестиционной составляющей антикризисной устойчивости туристических предприятий целесообразно учесть числовые характеристики: выборочное среднее и среднее квадратическое отклонение, что позволит делать аргументированные выводы о степени сложности проблемной ситуации и позиционирования предприятия на аналитической шкале уровней обеспечения в широком временном диапазоне. Приведены профили максимальных и минимальных значений уровня составляющих обеспечения внутренней антикризисной устойчивости туристических предприятий. Отмечено, что анализ динамики изменения профилей максимальных и минимальных значений уровня составляющих обеспечения антикризисной устойчивости туристических предприятий помогает отразить сильные и слабые стороны обеспечения антикризисной устойчивости. Построены прогнозные модели показателей уровня обеспечения финансово-инвестиционной составляющей антикризисной устойчивости туристических предприятий. Сделан акцент на важности определения приоритетных мероприятий по повышению уровня финансово-инвестиционной составляющей антикризисной устойчивости туристических предприятий с учетом намеченных

тактических целей, управленческой интуиции, приобретенного практического опыта руководителей и имеющихся ресурсов.

Ключевые слова: антикризисная устойчивость предприятия, финансово-инвестиционная составляющая, туристическое предприятие, система показателей, оценка, прогноз, профиль значений.

Y. O. DZHERELIUK

Kherson National Technical University

ORCID: 0000-0002-2213-8444

FINANCIAL AND INVESTMENT SUSTAINABILITY AS A COMPONENT OF MEASUREMENT OF ANTI-CRISIS SUSTAINABILITY OF THE TOURIST ENTERPRISE

In the article, based on the analysis and systematization of studies of domestic and foreign scientists and economists, devoted to the financial stability of an enterprise, a system of coefficients has been formed that comprehensively characterizes the level of the financial and investment component of the anti-crisis sustainability of tourism enterprises. The final assessment of the level of ensuring the financial and investment component of the anti-crisis sustainability of tourism enterprises is given. It is noted that when constructing an analytical scale for identifying the levels of the components of ensuring the financial and investment component of the anti-crisis stability of tourism enterprises, it is advisable to take into account the numerical characteristics: the sample mean and standard deviation, which will make it possible to draw reasoned conclusions about the degree of complexity of the problem situation and positioning the enterprise on the analytical scale of the levels wide time range. The profiles of the maximum and minimum values of the level of components to ensure the internal anti-crisis sustainability of tourism enterprises are given. It is noted that the analysis of the dynamics of changes in the profiles of the maximum and minimum values of the level of components to ensure anti-crisis sustainability of tourism enterprises helps to reflect the strengths and weaknesses of ensuring anti-crisis stability. Predictive models of indicators of the level of provision of the financial and investment component of the anti-crisis sustainability of tourism enterprises have been built. Emphasis is placed on the importance of identifying priority measures to increase the level of financial and investment component of the anti-crisis sustainability of tourism enterprises, taking into account the planned tactical goals, managerial intuition, the acquired practical experience of managers and available resources.

Key words: anti-crisis sustainability of the enterprise, financial and investment component, tourist enterprise, system of indicators, assessment, forecast, value profile.

Постановка проблеми

Ефективність функціонування сучасних підприємств як складних динамічних виробничо-економічних систем залежить від спроможності балансування, швидкого реагування на зміни зовнішнього та внутрішнього середовищ і передбачає застосування інтегрованих підходів до управління, реалізація яких сприятиме забезпеченню антикризової стійкості та відповідатиме ринковим перспективам. Економічні умови діяльності вітчизняних туристичних підприємств характеризуються наявністю потенційних загроз та втратою конкурентних переваг. В цих умовах уваги потребує збільшення антикризової стійкості підприємств як основного фактора їх конкурентних позицій на ринку. Антикризова стійкість є комплексною характеристикою, яка відображає вплив на господарюючий суб'єкт різних зовнішніх факторів і внутрішніх змін. Звідси можна зробити висновок, що однією з головних умов забезпечення антикризової стійкості підприємства як економічної системи є його внутрішні властивості. Так, для туристичного підприємства за функціональними напрямками доречно розглядати такі складові антикризової стійкості: фінансово-інвестиційну, операційну, інноваційно-маркетингову, кадрову та організаційно-управлінську [1]. Однією з найважливіших складових в сучасних умовах є фінансово-інвестиційна складова антикризової стійкості підприємства. Головною проблемою ефективного функціонування туристичних підприємств України є відсутність комплексної системи оцінки фінансової стійкості, яка б допомагала вищому керівництву туристичного підприємства виявити проблемні ділянки та ухвалити правильні та оптимальні управлінські рішення [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженню різних аспектів антикризового управління на підприємствах присвячені праці таких провідних зарубіжних та вітчизняних дослідників, як: І. О. Бланк, В. О. Василенко, А. П. Градов, А. Г. Грязнова, Т. С. Клебанова, Л. О. Лігоненко, О. І. Маслак, О. О. Терещенко, З. Є. Шершньова та ін. Питання забезпечення стійкості підприємств досліджувалися в працях Л. Ю. Басовського, О. В. Броїло, К. С. Григорян, Д. С. Кондаурової, А. Л. Пустуєва, О. В. Семененко, В. М. Ячменьової, М. С. Яшина та інших. Вивченню різних аспектів оцінки та забезпечення фінансової стійкості підприємств присвячено дослідження Бланка І.А., Гапак Н. М., Кизим М.О., В. О. Матросової, Поддєрьогіна А.М., Рудик О.Р., Русіної Ю. О., Савицької Г.В. та ін., але незважаючи на велику кількість досліджень і наукових розробок в даному напрямку, недостатньо опрацьованим залишається питання формування

системи показників оцінювання рівня фінансово-інвестиційної стійкості туристичного підприємства з урахуванням галузевих особливостей, яке вимагає уточнення з позиції забезпечення загальної антикризової стійкості підприємства.

Формулювання мети дослідження

Метою статті є формування системи показників оцінювання рівня фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості туристичного підприємства, формування прогнозних моделей показників рівня забезпечення фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості туристичних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження

Фінансова стійкість – це узагальнена характеристика фінансового стану підприємства, тобто здатність суб'єкта господарювання розвиватися та функціонувати, забезпечувати фінансову незалежність та зберігати рівновагу своїх пасивів та активів, що гарантує інвестиційну привабливість та платоспроможність підприємства [3]. До поточної фінансової стійкості потрібно віднести: ділову стійкість, стійкість рентабельності та ліквідності; до складу інвестиційної стійкості входить стійкість капітальних та фінансових інвестицій [4]. Бланк І. А. головну суть фінансової стійкості визначає як характеристику стабільності фінансового стану підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів, які використовуються [5].

У роботах Гапак Н.М. фінансова стійкість підприємства це – здатність підприємства здійснювати основну й інші види діяльності безперебійно, не зважаючи на ризики й зміни в середовищі бізнесу, які можуть відбуватися в процесі господарської діяльності підприємства [6]. Автор зазначає, що оцінювання фінансової стійкості підприємства передбачає проведення об'єктивного аналізу величини та структури активів і пасивів підприємства і визначення на цій основі його фінансової стабільності і незалежності.

Рудик О.Р. зазначає, що найбільш інформативними, з точки погляду аналізу кризових явищ суб'єктів господарювання, є такі показники фінансової стійкості: співвідношення – постійні витрати / змінні витрати, фінансова кредиторська заборгованість / власний капітал, валова маржа / виручка [7].

Савицька Г. В. вважає, що кінцевою метою фінансової стійкості є забезпечення платоспроможності підприємства і створення умов для підприємницької діяльності на довгострокову перспективу [8, с. 245.]. Не заперечуючи значення фінансової стійкості у забезпеченні ефективного функціонування та розвитку організацій, цей підхід є обмеженим та фрагментарним, оскільки: по-перше, полікритеріальний характер стійкості унеможливує орієнтацію виключно на один фактор її формування; по-друге, фінансова стійкість не здатна сама по собі забезпечити ринкову стійкість компанії. Поняття антикризової стійкості є більш широке і комплексне.

Узагальнюючи та враховуючи наведене, вважаємо, що критична нестабільність зовнішнього середовища визначає досягнення основної мети підприємства – його виживання – не лише за рахунок удосконалення ефективної діяльності, а й завдяки підвищенню його антикризової стійкості. Крім того, ці питання важливі не лише в кризові перехідні періоди економічного розвитку.

Фінансово-інвестиційна складова антикризової стійкості характеризує здатність туристичного підприємства протистояти загрозам порушення фінансової стійкості та забезпечувати розвиток підприємства переважно за рахунок власних коштів при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності під дією сукупності факторів виникнення кризи. Фінансово-інвестиційна складова антикризової стійкості підприємства залежить від зовнішніх і внутрішніх чинників. З позиції системного забезпечення антикризової стійкості, об'єктом дослідження та впливу обираємо внутрішні чинники, які залежать від менеджменту діяльності туристичного підприємства та дієвості захисних механізмів, що орієнтовані на досягнення стратегічних цілей.

В умовах ринкової економіки обґрунтованість та дієвість управлінських дій в рамках напрямів забезпечення антикризової стійкості підприємства в конкурентному середовищі значною мірою залежить від якості аналітичних розрахунків, що в свою чергу потребує наявності адекватного вимірювання, уособлення якого є система показників.

Автори [9] відзначають, що пріоритетною основою для формування системи показників виступає характеристика процесу кругообігу капіталу на всіх трьох його фазах (залучення, розміщення, використання): ліквідність (загальний коефіцієнт покриття), незалежність – коефіцієнт співвідношення власного і позикового капіталу, оборотності – коефіцієнт оборотності оборотних активів, прибутковості – коефіцієнт рентабельності активів [9, с. 53].

На основі аналізу і систематизації досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, присвячених стійкості підприємств, сформовано авторську систему коефіцієнтів, яка всебічно характеризує рівень фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості туристичних підприємств:

- коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) (характеризує частку власного капіталу у загальній вартості майна та ступінь незалежності туристичного підприємства від зовнішніх запозичень);
- коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) (характеризує кількість позикового капіталу в розрахунку на 1 грн власного капіталу);

- коефіцієнт запасу фінансової міцності (характеризує розмір можливого зниження обсягу реалізації послуг при несприятливій ринкової кон'юнктурі, який забезпечує прибуткову діяльність підприємства; відображає величину можливого зниження обсягу реалізації без ризику покрити витрати);
- коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) (характеризує можливість туристичного підприємства здійснити розрахунки за всіма поточними зобов'язаннями після реалізації власних поточних активів; характеризує платоспроможність підприємства у випадку надзвичайних обставин);
- коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності (характеризує здатність підприємства вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання з допомогою високоліквідних активів (грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості);
- коефіцієнт абсолютної ліквідності (показує, яку частину короткострокової заборгованості підприємство може погасити найближчим часом за рахунок грошових коштів).

Слід зазначити, що основні фінансові коефіцієнти, що використовуються під час аналізу ліквідності добре відомі із спеціальної літератури. Головне завдання полягає у корегуванні теоретично відомих нормативів ліквідності з метою врахування специфіки туристичної діяльності і особливостей структури капіталу туристичних підприємств. Коефіцієнт поточної ліквідності (у практиці фінансового аналізу також використовують назви – коефіцієнт загальної ліквідності або коефіцієнт покриття) показує співвідношення між вартісною оцінкою поточних активів і відображує гіпотетичну можливість туристичного підприємства здійснити розрахунки по всіх поточних зобов'язаннях після реалізації власних поточних активів. Високий теоретичний норматив цього показника для промислових підприємств пояснюється наявністю у складі поточних активів виробничих запасів та готової продукції, при перетворенні яких на готівку можливі ускладнення. Однак, як відомо, туристичні підприємства не мають запасів готової продукції, а питома вага виробничих запасів у структурі оборотних активів туристичних фірм є незначною.

Тому між теоретичним нормативом коефіцієнта поточної ліквідності і нормативними значеннями для туристичних підприємств існує дуже суттєва різниця (норматив для туристичних підприємств 1,2–1,8). Коефіцієнт швидкої ліквідності відображає відношення більш ліквідної частини поточних активів до короткотермінових зобов'язань. Нормативне значення цього коефіцієнта для суб'єктів туристичної діяльності також суттєво нижче за теоретичний норматив для промислових підприємств (норматив для туристичних підприємств 0,5–0,7). Поясненнями цьому служить більш короткий термін дебіторської заборгованості, а також практична відсутність у практиці туроператорів короткотермінових фінансових вкладень. Коефіцієнт абсолютної ліквідності доповнює попередні індикатори і показує, як співвідносяться із поточними зобов'язаннями найбільш ліквідні активи – грошові кошти. Норматив цього коефіцієнта для туристичних підприємств (0,05–0,2) нижчий від промислових підприємств, відбиваючи тенденції більш швидкого обігу капіталу у сфері туристичних послуг [10].

Запропоновані показники мають чітку визначеність параметрів об'єкта оцінювання; простоту оцінювання; інформативність оцінювання; системність оцінювання; не становитиме особливих труднощів здійснювати розрахунок за однакові часові проміжки.

Але не для всіх з наведених показників можна знайти теоретично обґрунтовані граничні значення, а в умовах фінансово-економічної кризи для більшості вітчизняних туристичних підприємств загальноприйняті у світовій практиці значення є взагалі недосяжними. Тому вважаємо, що в якості нормативних значень для вихідних показників доцільно використовувати їх середньогалузеві значення, які характеризують фінансову складову антикризової стійкості туристичних підприємств за даними статистичної звітності. Вагові коефіцієнти кожного з показників можна визначати експертним шляхом з урахуванням їх пріоритетності. Відзначимо, що значущість показників оцінки антикризової стійкості може змінюватися для одного і того ж підприємства на різних етапах його життєвого циклу.

При обґрунтуванні шкали величини фінансово-інвестиційної антикризової стійкості туристичних підприємств, яка за своїми властивостями є інтервальною шкалою, необхідно врахувати розподіл значень інтегрального показника на підприємствах та числові характеристики: середню та середньоквадратичне відхилення [11].

Підсумкову оцінку рівня забезпечення фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості туристичних підприємств наведено у табл. 1. Виходячи з розрахованих значень рівня забезпечення фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості туристичних підприємств можна зробити наступні висновки:

- впродовж аналізованого періоду на одному з десятих аналізованих туристичних підприємств відбулося зростання інтегрального показника; позитивна динаміка щодо зростання інтегрального показника рівня забезпечення фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості спостерігається тільки на туристичному агентстві «Вояж»; значення середньорічного темпу приросту інтегрального показника рівня фінансово-інвестиційної антикризової стійкості на «Вояж» складає 12,15%, мінімальне значення – «Тур Плаза» (-34,19%) та «Корсар» (-28,41%);

– порівняльний аналіз показників рівня забезпечення фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості показав, що у 2015 р. його найвищий рівень був на «Корсар» (0,6554); у 2016 р. – «Корсар» (0,4404); у 2017 р. – «Вояж» (0,5018); у 2018 р. – «All Tours» (0,4913); у 2019 р. – «Азимут» (0,4193); найнижчий рівень у 2015 р. був на «Квитки по Європі» (0,2189); у 2016 р. – «Квитки по Європі» (0,1468), у 2017 р. – «Квитки по Європі» (0,2191); у 2018 р. – «Квитки по Європі» (0,2081), у 2019 р. – «Тур Плаза» (0,0801).

Таблиця 1

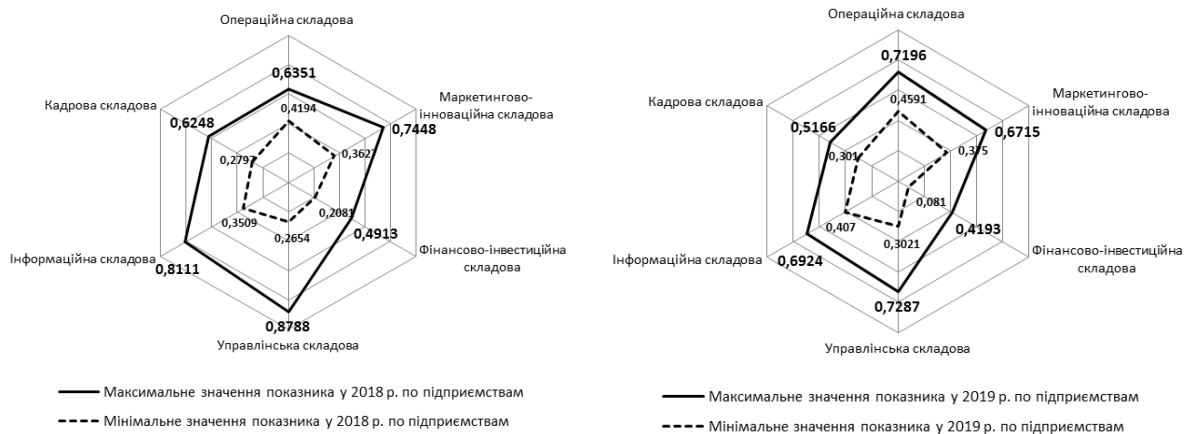
Оцінка рівня забезпечення фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості туристичних підприємств

Підприємство	2015	2016	2017	2018	2019	Середньорічний темп приросту, %
«Корсар»	0,6554 <i>високий</i>	0,4404 <i>вище середнього</i>	0,4311 <i>вище середнього</i>	0,2731 <i>нижче середнього</i>	0,1722 <i>низький</i>	-28,41
«Азимут»	0,4384 <i>вище середнього</i>	0,3857 <i>нижче середнього</i>	0,4171 <i>вище середнього</i>	0,4394 <i>вище середнього</i>	0,4193 <i>вище середнього</i>	-1,11
«Key Tour»	0,5072 <i>вище середнього</i>	0,2256 <i>низький</i>	0,2610 <i>низький</i>	0,2348 <i>низький</i>	0,2416 <i>низький</i>	-16,92
«Вокруг Света Tours»	0,3768 <i>нижче середнього</i>	0,3174 <i>нижче середнього</i>	0,3515 <i>нижче середнього</i>	0,2638 <i>низький</i>	0,2666 <i>низький</i>	-8,29
«Aquavita»	0,3819 <i>нижче середнього</i>	0,2786 <i>нижче середнього</i>	0,3182 <i>нижче середнього</i>	0,3257 <i>нижче середнього</i>	0,2845 <i>нижче середнього</i>	-7,10
«Тур Плаза»	0,4270 <i>вище середнього</i>	0,3729 <i>нижче середнього</i>	0,3675 <i>нижче середнього</i>	0,2702 <i>нижче середнього</i>	0,0801 <i>дуже низький</i>	-34,19
«Квитки по Європі»	0,2189 <i>низький</i>	0,1468 <i>низький</i>	0,2191 <i>низький</i>	0,2081 <i>низький</i>	0,1268 <i>низький</i>	-12,76
«All Tours»	0,4938 <i>вище середнього</i>	0,4102 <i>нижче середнього</i>	0,3892 <i>нижче середнього</i>	0,4913 <i>вище середнього</i>	0,3943 <i>нижче середнього</i>	-5,47
«Tourmara»	0,4729 <i>вище середнього</i>	0,2693 <i>низький</i>	0,2538 <i>низький</i>	0,2902 <i>нижче середнього</i>	0,3231 <i>нижче середнього</i>	-9,08
«Вояж»	0,2343 <i>низький</i>	0,2683 <i>низький</i>	0,5018 <i>вище середнього</i>	0,3712 <i>нижче середнього</i>	0,3706 <i>нижче середнього</i>	12,15

Джерело: розроблено автором

Необхідно відзначити, що результати, отримані після статистичної обробки вихідних даних зручно представити у вигляді профілів максимальних та мінімальних значень складових (рис. 1). Аналіз динаміки зміни профілів максимальних та мінімальних значень рівня складових забезпечення антикризової стійкості туристичних підприємств допомагає відобразити проблемні сфери, з якими зіштовхується туристичні підприємства протягом досліджуваного періоду. Аналізування профілів чітко виявляє складові, що потребують втручання.

Найбільш характерними сильними сторонами підприємств у 2018 р. виявилось збільшення максимальних значень управлінської, маркетингово-інноваційної, кадрової та інформаційної складових забезпечення внутрішньої антикризової стійкості туристичних підприємств. Найслабкішим місцем у 2018 р. виявився показник фінансово-інвестиційної складової, в порівнянні зі іншими складовими забезпечення внутрішньої антикризової стійкості туристичних підприємств.

Рис.1. Профілі максимальних та мінімальних значень рівня складових забезпечення внутрішньої антикризової стійкості туристичних підприємств у 2018–2019 рр.

Джерело: розроблено автором

Найбільш «вузьким місцем» у 2019 р. залишається показник фінансово-інвестиційної складової, показник характеризується стрибкоподібним зниженням мінімальних та максимальних значень рівня складових; найбільш характерною сильною стороною підприємств у 2019 р. виявилось збільшення максимальних значень операційної складової забезпечення внутрішньої антикризової стійкості туристичних підприємств; цікаво, що на противагу високим значенням операційної складової, у 2019 р. знизився рівень інших п'яти складових забезпечення внутрішньої антикризової стійкості туристичних підприємств.

Ситуація щодо рейтингу за фінансово-інвестиційною антикризовою стійкістю є нестабільною на розглянутому проміжку часу. За рейтингом фінансово-інвестиційної антикризової стійкості у 2015–2017 рр. лідером є туристичне підприємство «Корсар», у 2017 р. лідером є туристичне підприємство «Вояж», у 2018 р. – «All Tours», у 2019 р. – «Азимут». Аутсайдером за фінансово-інвестиційною антикризовою стійкістю є підприємство «Квитки по Європі».

Одним із способів забезпечення фінансово-інвестиційної антикризової стійкості підприємства туристської індустрії виступає прогнозування, призначення якого полягає в передбаченні різних негативних проявів у зовнішній і внутрішньому середовищі підприємства і на основі цього розробці заходів щодо їх недопущення. Результати формування прогнозних моделей показників рівня забезпечення фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості туристичних підприємств наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Результати формування прогнозних моделей показників рівня забезпечення фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості туристичних підприємств

Підприємство	Рівняння трендової моделі за методом простої екстраполяції (аналітичні криві росту)	Прогноз на основі методу екстраполяції тренду		R ²
«Корсар»	$y = 0,0057x^2 - 0,1474x + 0,7743$	0,0949	Дуже низький рівень	0,951
«Азимут»	$y = -0,0105x^3 + 0,0989x^2 - 0,2713x + 0,6205$	0,2571	Низький рівень	0,973
«Key Tour»	$y = 0,0368x^2 - 0,273x + 0,7082$	0,3952	Нижче середнього	0,804
«Вокруг Света Tours»	$y = 0,0002x^2 - 0,0285x + 0,3987$	0,2347	Низький рівень	0,742
«Aquavita»	$y = 0,0066x^4 - 0,0952x^3 + 0,4775x^2 - 0,9685x + 0,9615$	0,3345	Нижче середнього	1,000
«Тур Плаза»	$y = -0,0797x + 0,5425$	0,0643	Дуже низький рівень	0,844
«Квитки по Європі»	$y = 0,01x^4 - 0,1382x^3 + 0,6509x^2 - 1,2076x + 0,9038$	0,2341	Низький рівень	1,000
«All Tours»	$y = -0,0218x^3 + 0,2032x^2 - 0,5677x + 0,8857$	0,0987	Дуже низький рівень	0,810
«Tourmapa»	$y = -0,016x^3 + 0,1812x^2 - 0,6296x + 0,9362$	0,2347	Низький рівень	0,997
«Вояж»	$y = -0,0309x^2 + 0,2233x + 0,0199$	0,2564	Низький рівень	0,626

Джерело: розроблено автором

Прогнозовані значення показника рівня фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості досліджуваних підприємств мають тенденцію до зниження. Зниження показника рівня

фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості призведе до зниження загальної антикризової стійкості підприємств в майбутньому. З огляду на те, що кожне підприємство є унікальним, конкретний перелік пріоритетних організаційно-економічних заходів не має бути універсальним для досліджуваних підприємств. Виходячи з вищевикладеного, визначити пріоритетні заходи підвищення фінансово-інвестиційної складової антикризової стійкості туристичних підприємств доцільно з урахуванням накреслених тактичних цілей, управлінської інтуїції, набутого практичного досвіду і знань керівників та наявних ресурсів: провести моніторинг інвестиційних проєктів з метою відхилення високоризикових та низькоприбуткових ненадійних проєктів; підвищити ефективність використання позикових фінансових ресурсів; пошук нових джерел поповнення власних коштів та ін.

Висновки

Таким чином, на антикризову стійкість підприємства впливають різні чинники, які частково чи повністю залежать від підприємства. Врахування факторів дозволить подолати можливі збитки, забезпечити аналіз можливих ризиків, виробити необхідні заходи для їх попередження, пом'якшити наслідки негативних факторів і забезпечити антикризову стійкість підприємства. Фінансово-інвестиційна антикризова стійкість є складовою в системі загальної антикризової стійкості та активним інструментом виявлення причинно-наслідкових зв'язків, що дасть змогу регулювати фінансові процеси та забезпечити антикризову стійкість туристичних підприємств в конкурентному середовищі. Оцінка кожної складової впливає на системне забезпечення антикризової стійкості туристичного підприємства в цілому. Від рівня впливу тієї або іншої складової залежить рішення щодо прийняття відповідних управлінських заходів в певній сфері діяльності. Проведення зворотного аналізу, від інтегрального показника до показників, дозволяє виявити найбільш значні проблеми підприємств на шляху до забезпечення високого рівня антикризової стійкості. Досягнення антикризової стійкості, її збереження і зміцнення в подальшому розвитку сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємств на стратегічних часових горизонтах і збільшення їх вкладу в розвиток національної економіки. Подальші дослідження будуть присвячені формуванню складових зовнішньої антикризової стійкості туристичного підприємства.

Список використаної літератури

1. Джерелюк Ю. О. Аналіз складових забезпечення зовнішньої та внутрішньої антикризової стійкості туристичних підприємств / Ю. О. Джерелюк // Бізнес Інформ. – 2018. – №3 (482). – С. 364–370.
2. Оцінка фінансової стійкості та інноваційних перспектив туристичного підприємства / [В.О. Матросова, А.В. Косенко, І.В. Долина, О.М. Проскурня] // Вісник НТУ «ХП». Економічні науки. – 2019. – № 24. – С. 72–76.
3. Русіна Ю. О. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають / Ю. О. Русіна, Ю. В. Полозук // Международный научный журнал. Экономические науки. – 2015. – № 2. – С. 91–94.
4. Козик В. В. Сутність, види та чинники формування економічної стійкості підприємства [Електронний ресурс] / В. В. Козик, В. Ю. Паньків, В. А. Гришко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.12. – С. 219–226. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnlту_2013_23.
5. Бланк И. А. Антикризисное финансовое управление предприятием / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2006. – 672 с.
6. Гапак Н. М. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства / Н. М. Гапак, С. А. Капштан // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка. – 2014. – Вип. 1. – С. 191–196. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2014_1_39.
7. Рудик О. Р. Організація антикризового управління фінансовою стійкістю підприємств в Україні / О. Р. Рудик // Фінансові ринки та інститути : Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Харків, 7–8 грудня 2007 р. – Харків: ВД «Інжек», 2007. – С. 174–177.
8. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г. В. Савицька. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007. – 578 с.
9. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : [монографія] / М.О. Кизим, В.А. Забродський, В.А. Зінченко, Ю.С. Копчак. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 144 с.
10. Павлоцький В. Я. Особливості аналізу ліквідності туроператорів туристичного ринку / В. Я. Павлоцький // Вісник соціально-економічних досліджень Одеського державного економічного університету. – 2008. – №34. – С. 134–139.
11. Малярець Л. М. Вимірювання ознак об'єктів в економіці : методологія та практика / Л. М. Малярець. – Харків : ХНЕУ, 2006. – 382 с.

References

1. Dzhereljuk Y. O. Analiz skladovykh zabezpechennja zovnishnjoji ta vnutrishnjoji antykrizovoji stijkosti turystychnykh pidpryjemstv [Analysis of the components of external and internal crisis stability of tourism enterprises] / Ju. O. Dzhereljuk // Biznes Inform, 2018. no. 3(482), pp. 364–370.

2. Ocinka finansovoji stijkosti ta innovacijnykh perspektyv turystychnogho pidpryjemstva [Assessment of financial stability and innovative prospects of the tourist enterprise] / [V.O. Matrosova, A.V. Kosenko, I.V. Dolyna, O.M. Proskurnja] // Visnyk NTU «KhPI». Ekonomichni nauky, 2019. no. 24, pp. 72–76.
3. Rusina Ju. O. Ekonomichna sutnistj finansovoji stijkosti pidpryjemstva ta faktory, shho na neji vplyvajutj [The economic essence of the financial stability of the enterprise and the factors that affect it] / Ju. O. Rusina, Ju. V. Polozuk // Mezhdunarodnyj nauchnj zhurnal. Ekonomicheskye nauky, 2015. no. 2, pp. 91–94.
4. Kozyk V. V. Sutnistj, vydy ta chynnyky formuvannja ekonomichnoji stijkosti pidpryjemstva [The essence, types and factors of formation of economic stability of the enterprise] / V. V. Kozyk, V. Ju. Panjkiv, V. A. Ghryshko // Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy, 2013. Vyp. 23.12, pp. 219–226. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnlntu_2013_23.
5. Blank Y. A. Antykryzysnoe fynansovoe upravlenye predprjatyem [Anti-crisis financial management of the enterprise] / Y. A. Blank. K. : Əljgha, Nyka-Centr, 2006. 672 p.
6. Ghapak N. M. Osoblyvosti vyznachennja finansovoji stijkosti pidpryjemstva [Features of determining the financial stability of the enterprise] / N. M. Ghapak, S. A. Kapshtan // Naukovyj visnyk Uzhgorodskogho universytetu. Ser. : Ekonomika, 2014. Vol. 1. pp. 191–196. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2014_1_39.
7. Rudyk O. R. Orghanizacija antykryzovogho upravlinnja finansovuju stijkistju pidpryjemstv v Ukraini [Organization of anti-crisis management of financial stability of enterprises in Ukraine] / O. R. Rudyk // Finansovi rynky ta instytuty : Tezy dopovidej mizhnarodnoji naukovo-praktychnoji konferenciji, Kharkiv, 7–8 ghrudnja 2007 r. Kharkiv: VD «Inzhek», 2007. pp. 174–177.
8. Savycjka Gh. V. Ekonomichnyj analiz dijalnosti pidpryjemstva: navch. posib. [Economic analysis of the enterprise: a textbook] / Gh. V. Savycjka. 3-tje vyd., vypr. i dop. K.: Znannja, 2007. 578 p.
9. Ocinka i diagnostyka finansovoji stijkosti pidpryjemstva : monohrafija [Assessment and diagnosis of financial stability of the enterprise: monograph] / M.O. Kyzym, V.A. Zabrodsjkyj, V.A. Zinchenko, Ju.S. Kopchak. Kh. : INZhEK, 2003. 144 p.
10. Pavlocjkyj V. Ja. Osoblyvosti analizu likvidnosti turoperatoriv turystychnogho rynku [Features of liquidity analysis of tour operators of the tourist market] / V. Ja. Pavlocjkyj // Visnyk socialjno-ekonomichnykh doslidzhenj Odesjkogho derzhavnogho ekonomichnogho universytetu, 2008. no. 34, pp. 134–139.
11. Maljarecj L. M. Vymirjuvannja oznak ob'ektiv v ekonomici : metodologhija ta praktyka [Measuring the characteristics of objects in economics: methodology and practice] / L. M. Maljarecj. Kharkiv : KhNEU, 2006. 382 p.